

Geachte Expertgroep

Op 26 april jongstleden hebben wij een mail ontvangen met als onderwerp 'uitnodiging voor het delen van visie herijking beroepsprofiel en (stelsel van) opleiding tot accountant'. Graag geven wij gehoor aan deze oproep vanuit de Faculty Ethiek, Cultuur en Gedrag.

Een sterk beroep begint bij een sterk en herkenbaar beroepsprofiel. Niet alleen voor de bestaande beroepsgroep maar ook voor toekomstige beroepsbeoefenaren om relevant en maatschappelijk toegevoegde waarde blijvend te creëren. Er valt veel over het beroepsprofiel te vinden, wij hebben er echter voor gekozen onze visie vanuit Faculty perspectief getrechterd weer te geven. Dat wil niet zeggen dat dit in een breder perspectief moet worden gezien en dat onderstaande weergave niet onze gehele visie betreft. Wij denken echter dat onderstaande thematieken in het huidige klimaat extra aandacht dienen te krijgen in het beroepsprofiel.

We benadrukken dat we onder 'beroepsgroep' alle accountants bedoelen; de openbaar, de intern- en overheidsaccountant en de accountant in business. Elke accountant draagt bij aan maatschappelijk vertrouwen vanuit de eigen positie in de keten.

De leden van het ECG facultybestuur doen aan de hand van haar 3 pijlers hiervoor graag de volgende suggesties. Samenvattend zijn de drie pijlers van de Faculty van cruciaal belang voor het beroepsprofiel om verder te bouwen aan een relevante en toekomstgerichte beroepsgroep: de Maatschappelijke Radar, Professionele Integriteit en een Cultuur gericht op het goede.

Maatschappelijke Rader

De maatschappij doet steeds vaker een beroep op accountants voor oordelen over niet-financiële informatie, zoals cybercrime risico's, milieucriminaliteit en de integriteit van de bedrijfscultuur etc. Accountants moeten zich in de grijze gebieden van 'moraal versus wet' laten leiden door de fundamentele beginselen. Het is van belang dat het beroep inzicht heeft in haar eigen kunnen en beschikt over de noodzakelijke zelfreflectie. Dit begint in de opleiding. Het herkennen van exogene factoren die van invloed zijn op het eigen handelen als individu maar ook als collectief vergt namelijk een open en kritisch zelfhouding die geleerd kan worden. Daarbij komen er steeds meer ethische uitdaging waarbij het ethisch kompas van de accountant een belangrijke rol speelt.

Cultuur gericht op het goede

Psychologische veiligheid in de sector is essentieel en vereist een systeemperspectief om grip te krijgen op het wantrouwen in de hele keten. De laagdrempeligheid waarmee controleklanten de accountant voor het tuchtrecht kunnen dagen als de controle 'ongunstig' lijkt uit te pakken, vormt hierbij een risico. Naast de bestaande afhankelijkheidsrelatie tussen de accountant en de 'klant' en de compliance druk, komt mede door de toezichtstructuur het ethisch besef van de accountant nog meer onder druk te staan. Veiligheid draagt bij aan de aantrekkelijkheid van het beroep voor talentvolle mensen. Het waarborgen van veiligheid is ook van belang voor de auditkwaliteit. Het actief borgen van het bewustzijn van de positie en een morele infrastructuur is een vereiste om de cultuur te veranderen. Dit begint bij actieve bewustwording.

Professionele Integriteit

Deze ontwikkelingen vragen veel van het ethisch kompas van de accountant in een systeem dat bol staat van perverse prikkels. De faculty ECG heeft in de periode 2022/2023 een onderzoek gedaan onder leiding van prof. dr. Boudewijn de Bruin en prof. dr. Eddy Vaassen RA. Uit dit onderzoek is het Moreel besluitvormingsmodel voor accountants voortgekomen. De kern van het model wordt gevormd door in de wetenschap en praktijk breed gedragen inzichten over morele besluitvorming. Voor het nemen van een morele beslissing is kennis nodig van het proces van besluitvorming en van de factoren die de besluitvorming beïnvloeden. Het model onderbouwt en maakt het proces inzichtelijk van de wijze waarop een ethisch competente accountant tot een morele beslissing komt.

Het model is toepasbaar voor alle accountants in zeer uiteenlopende professionele omgevingen. Het biedt handvatten en een structuur waardoor het als gedeeld uitgangspunt kan dienen voor onderwijsdoeleinden; permanente educatie, voor opleiders, serviceorganisaties en professionals van Learning & Development afdelingen bij kantoren en overheidsinstellingen.

Bij de herijking van het beroepsprofiel zal het Moreel besluitvormingsmodel voor accountants als integraal onderdeel opgenomen kunnen worden.

Resumé

Naast de harde controle vaardigheden die als must have aanwezig dienen te zijn bij elke accountant is er een maatschappelijke beweging gaande waar ethiek, cultuur en gedrag een steeds prominentere rol krijgen. Onderwerpen zijn niet meer eendimensionaal maar omvatten meerdere multilaterale dimensies en dus perspectieven die afgewogen dienen te worden door het beroep. Voldoende tijd, bewustzijn en reflectie zijn noodzakelijk om dit soort competenties te ontwikkelen.

We hopen dat onze overwegingen bijdragen aan de visievorming van de Expertgroep en van meerwaarde zijn voor het gedegen advies aan de kwartiermakers en de NBA.

De kerntaak van de Faculty ECG richt zich op de ontwikkeling van het beroep op de (middel)lange termijn en focust zich op de vraag of het beroep zich systematisch de juiste kant op ontwikkelt. In dat kader dragen wij ook graag bij in de vervolgfase van de herijking van het beroepsprofiel.

Namens alle bestuursleden,
Faculty Ethiek, Cultuur en Gedrag.